

## İNSAN VE İNSANLIK DOSTU, BÜYÜK HOCA PROF. JOHN SELWYN BROMLEY'İ ANARKEN

Dr. SEVİM ÜNAL

Gerçek bir İngiliz beyefendisi olan Prof. Bromley 1913 yılında Oxford yakınlarında dünyaya geldi ve ünlü Bedford School'da orta öğrenimini gördükten sonra Oxford Üniversitesi New College'de Yakınçağ Tarihi eğitimini tamamladı. 1939 yılında ilk kez Liverpool Üniversitesi'nde, Avrupa Yeniçağ Tarihi dersini vermeye başladı ve aynı Üniversite'de İngiliz Edebiyatı dalında ders veren Jean Roberston'la evlendi. Savaş yıllarında, Hazine Bakanlığı'nın hizmetinde çalıştıktan sonra 1947-1960 yılları arasında öğrenim gördüğü Oxford Üniversitesi'ne dönerek, Keble College'de tarih dersi vermeye başladı. Bu arada 1950-1975 yılları arasında E.H. Kossman'la birlikte editörlüğünü yaptığı 5 ciltlik "Britain and the Netherlands" adlı kitabı yayınlandı. 1960-1977 yılları arasında Southampton Üniversitesi'nin The Faculty of Arts'ın Tarih departmanına Yakınçağ Tarihi Profesörü olarak atandı. Atanmış olduğu Üniversite'nin "The Faculty of Arts"ın da uzun yıllar Dekanlığını ve aynı zamanda Tarih Bölümünün de Başkanlığını üstlendi. 1977 yılında sağlık nedeninden dolayı Üniversite'den emekli oldu. 1970 yılında "New Cambridge Modern History", cilt VI'nın, yine çok değerli rahmetli hocam Prof. Dr. Akdes Nimet Kurat'la beraber editörlüğünü yaptı. Esasen Prof. Bromley'in Türk tarihçileri ile tanışması ve Türklere olan yakınlığının Prof. Akdes Nimet Kurat hoca ve aynı tarihlerde Türkçe metinlerinin okunmasında ve çevirisinin yapılmasında Prof. Bromley'e yardım eden, çok saygı duyduğum büyük dost, elit insan, Sayın Nermin (Menemencioğlu) Streater'ı tanıdıktan sonra başladığını sanıyorum.

1976 yılında savaş gemilerinin doküman serilerini "Navy Record Series of the Manning of the Royal Navy: Selected Public, Pamphlets", 1663-1773'te yayınlandı ve 1976 tarihinden sonra, kırkın üzerinde olan araştırmalarını kitap halinde toplamaya çalıştı; fakat kitabının basıldığını görmeden 17 Nisan 1985 tarihinde gözlerini hayata yumdu. Ölümünden sonra, "The Hamledon Press (London)" tarafından yayınlanan "Corsair and Navies, 1660-1760" başlıklı kitabı, 1978 Şubat ayında yayınlandı. Son çalışmalarını, adeta zamanla ve hastalığı ile yarışarak bitirip çok sevdiği

meslektaşlarına son armağanı olan kitabını bıraktı. Onun dopdolu yaşamı hep insanlar içindi. Bütün insanları milliyet ve ırk farkı gözetmeden severdi. Tarihçiliği kendisine meslek edinecek yeni öğrencilere “Tarihçiler, mutlaka hayatı sevmek zorundadırlar” “Historians are, or should be, lovers of life” derdi.

Gerçekten kendisi de yaşama sevinci ve insan sevgisi ile dolu bir tarihçiydi. Alçak gönüllü ve çok titiz araştırmacı olmasına rağmen öğrencilerine karşı, son derece şefkatli ve toleranslıydı. Onları bitmeyen bir sabırla izlerdi ve “geçmiş, yaşayana alçak gönüllülük hoşgörü ve anlayış konularında gerekli dersleri verdiği sürece ölmüş sayılmaz” derdi.

Bu derece insanlara yakın, nazik ve anlayışlı olmasına rağmen, o daima yakın dostluk içinde, incitmeyen, mesafesini ayarlamasını bilen engin bir insandı. Daima düşünen, okuyan ve bir şeyler bulmak için kendisiyle yarışan bir bilim adamıydı.

İşte bu engin bilim adamıyla çalışmayı bana, yine çok sevdiğim ve saydığım rahmetli hocam Prof. Dr. A.N. Kurat önermişti. Kurat hoca şöyle demişti: Southampton Üniversitesi’nde, Türk tarihine ve Türklere karşı ilgi duyan Prof. Bomley var, neden oraya gitmiyorsun?”.

Hocamın önerisini tutup doktora öğrencisi olarak Southampton Üniversitesi’ne kabul edildiğimde, Prof. Bromley, Fakülte’nin Dekanı ve aynı zamanda departman başkanıydı. Öğrencilerle çok yakından ilgilenirdi. Sanki tüm öğrencilerin görünmeyen velisi, yabancı uyruklu öğrencilerin babası gibi güven verirdi insana.

İlk karşılaşmamızda, Türk Devleti’nin burslu öğrencisi olduğumu duyunca çok sevindi, coşku ile yanında oturan Mr. Pavlowitch’e dönerek “görüyor musun Stevan Atatürk’ün programını yeniden ele almışlar, Sosyal Bilimlerde doktora yaptırmak üzere dışarıya öğrenci gönderiyorlar, bu Türkiye için ne kadar iyi bir program, hiç şüphe yok ki, Türkiye’nin gelişmesi hızlanacaktır”, demişti.

Yine birgün söz arasında hiç unutmam şöyle demişti. “Türkler bambaşka özellikleri olan bir millet. Akdeniz ve Ortadoğu ülkesi olarak hepsinden başka bir yapıya ve özelliğe sahipler. Bununla birlikte, bir Akdeniz ülkesinin bütün özelliklerini taşımakla beraber daha içine kapanık daha sessiz ve sakin, ancak ne yaptıklarını bilen bir ulusal karakterleri var” ve Prof. Bromley sözlerine şöyle devam etmişti; “Bu yönünüzle ve tarihsel gelişiminizle izin verirseniz ben size Akdeniz’in Anglo-Sakson’u diyeceğim.”

İnsan sevgisi ile dolu olan o büyük hoca, 1971 yılında meslektaşı ve arkadaşı olan Prof. Dr. Akdes Nimet Kurat hocanın ölümü haberini verirken; İngiliz ulusuna özgü soğukkanlılığı unutup kötü haberi bana iletirken kendini tutamayıp ağlıyordu. Gözlerini benden kaçırmaya çalışırken elinde tuttuğu lacivert beresi ile yaşlarını silip şöyle diyordu; “İkimizin büyük dostu, tarihçilerin her zaman anacağı Prof. Kurat artık yok, ama şunu inanıyorum ki onun geriye bıraktığı yetişmiş Türk tarihçileri ve dünyanın her yanında onu tanıyanlar onu daima anacak”.

İnanılmayacak bir şeydi. Koskoca hoca dünyanın öbür ucundaki meslektaşının ölüm haberi için ağlıyordu.

Dostluğu, alçakgönüllülüğü ve engin bilgisiyle öğrencilerine ellerini uzatırken sabırla onları izler, cesaret verir ve çalışma güçlerini artırırken, onurlandırmayı hiç unutmazdı.

Mağrur duruşlu, alçakgönüllü, engin bilgili, insan sevgisi ile dolu büyük hoca, seni ne anlatmaya, ne tarif etmeye yetecek kadar gücüm var, sen öğrencilerine ve insanlığa daima iyi örnek oldun, pek çok şey verdin. Bütün bu iyiliklerin, güzelliklerin ve bilgilerin için yürekten teşekkürler. Yerinde rahat uyu.



*Sevim Ünal*



Prof. John Selwyn Bromley (1913 - 1985)

